

Bài thuốc trị xơ gan cổ trướng

Published (06/02/2006 08:09' AM - GMT+7) - Views: 220

- Mẫu đơn là một dược thảo quý có tác dụng chữa trị nhiều chứng bệnh.
- Bộ phận dùng làm thuốc là vỏ rễ phơi hay sấy khô, gọi là mẫu đơn bì

Bài thuốc:

- Mẫu đơn bì 8 g, rễ cỏ tranh 20 g; thực địa, hoài sơn, bạch truật, địa cốt bì mỗi vị 12 g; sơn thù, trạch tả, phục linh, đương quy mỗi vị 8 g.
- Sắc uống ngày một thang.

GS Đoàn Thị Nhu, Sức Khỏe & Đời Sống

Bài 1: (Tư bổ can thận cổ thang"

- Sinh địa 10 gam, sơn dược 12 gam, sơn du nhục 15 gam, thạch hộc 30 gam, đan bì 9 gam, trạch tả 9 gam, quả dó 20 gam, nữ trinh tử 9 gam, bạch mao căn 15 gam, xa tiên tử 15 gam, vỏ quả bí đao 15 gam, đan sâm 30 gam, uất kim 10 gam.
- Đem sắc trong 60 phút, chắt bỏ bã lấy nước chia ra mấy lần uống hết trong ngày.

- Chủ trị. Thích dụng đối với những bệnh nhân xơ gan cổ trướng có triệu chứng bụng trướng to, nước tiểu ngắn, ít, người gầy gò, sốt nhẹ về chiều, ngũ tâm (chỉ 2 lòng bàn tay, 2 lòng bàn chân và vùng mỏ ác) phiến nhiệt, đổ máu mũi, đầu choáng váng, mất ngủ, chất lưỡi đỏ mạch huyền tế sắc.

Bài 2: "Tiêu đàm hoạt huyết lợi đàm thang"

- Nhân trần 30 gam, kim tiền thảo 30 gam, đan sâm 30 gam, uất kim 10 gam, công lao diệp 30 gam, quất diệp 10 gam, sơn từ cô 10 gam, giáp chu 10 gam, xích thược 10 gam, đào nhân 10 gam, hồng hoa 60 gam, chi tử (quả dành dành) 10 gam, hoàng bá 30 gam, đan bì 10 gam.
- Sắc thuốc 40 phút, bỏ bã lấy nước chia ra uống mấy lần trong ngày.
- Chủ trị: Thích dụng đối với những bệnh nhân xơ gan cổ trướng do ứ mật sinh ra. Có triệu chứng bụng trướng đầy, nước tiểu ngắn, vàng, hoàng đản đậm ở dưới sườn hoặc ở khoang dạ dày có u cục cứng rắn, phân trắng xám, rêu lưỡi vàng nhầy, mạch hoạt.

Bài 3: "Lương huyết hành huyết chỉ huyết thang"

- Tô giác 6 gam, sinh địa 10 gam, đan bì 10 gam, xích thược 10 gam, đương qui 10 gam, đại tiểu kế mỗi thứ 10 gam, hoàng cầm sao 30 gam, tiên hạc thảo 3 gam, tam thất sâm 6 gam, lá dâu 30 gam, đại hoàng 10 gam.
- Trước hết nấu tô giác 60 phút, sau đó cho các vị thuốc và nước vào nấu 30 phút nữa, chắt bỏ bã, lấy nước, chia ra uống mấy lần hết trong ngày.
- Chủ trị: Thích dụng với những bệnh nhân xơ cứng gan có triệu chứng tĩnh mạch ở thực đạo trương cong lên, nứt ra, chảy máu, nôn ra máu, hoặc đại tiện ra máu; những bệnh nhân nôn ra máu tươi đỏ hoặc tím đen hoặc nôn ra máu như tuôn ra, miệng đắng, sườn đau, bí đại tiện hoặc phân màu đen, chất lưỡi đỏ, rêu lưỡi

vàng nhầy, mạch hoạt sắc hoặc huyền sắc.

Bài 4: "Đại phúc thiên kim tán"

- Nhân sâm 15 gam, phục linh 50 gam, bạch truật 25 gam, mộc hương 15 gam, xuyên phác 50 gam, quả cau 50 gam, hắc sử 30 gam, bạch sử 30 gam, hải táo 40 gam.
- Sắc lấy nước uống, ngày 1 thang chia ra 2 lần uống hết trong ngày.
- Chủ trị: Xơ gan cổ trướng có hiện tượng báng ở bụng, thuộc tì hư thủy khốn.

Bài 5: "Thập táo thang"

- Thục phụ tử 15 gam, nhục quế 15 gam, hắc sử 15 gam, hạt cải trắng 15 gam, bạch sử 15 gam, cam toại 15 gam, đại kích 15 gam, bạch truật 20 gam, a giao 20 gam, đại hoàng 20 gam, đảng sâm 30 gam, táo tàu 50 gam.
- Chủ trị: Xơ gan cổ trướng.

Bài 6. "Kiện can nhuận kiên thang"

- Hoàng kỳ 25 gam, đảng sâm 20 gam; bạch truật, uất kim, sài hồ, khởi tử, mỗi thứ 10 gam; phục linh 15 gam, đương quy, sơn dược mỗi thứ 12 gam, xích thước 60 gam; đan sâm, mai ba ba, mỗi thứ 30 gam.
- Sắc lấy nước uống, ngày 1 thang chia 2 lần uống hết trong ngày. Liệu trình 1-3 năm.
- Chủ trị: "Thích dụng đối với những bệnh nhân xơ cứng gan thời kỳ đầu.

Bài 7. "Hoàng kì đan sâm hoàng tinh thang"

- Hoàng kỳ, đan sâm, mỗi thứ 20-30 gam; hoàng tinh, màng mẽ gà (nghiền thành bột pha ra uống). Bản lam căn, liên kiều, bại tương thảo, mỗi thứ 15-20 gam;

bạch truật, phục linh, uất kim, đương qui, nữ trinh tử mỗi thứ 12-15 gam, tử hà xa (đựng trong túi làm bằng loại giấy bột để nuốt) 2-5 gam

- Mỗi ngày 1 thang, sắc 2 lần lấy nước, chia ra 2 lần uống. Hoặc đem nghiền tất cả thành bột, xong luyện với mật thành viên hoàn, mỗi viên 9 gam, mỗi lần uống 1 viên, ngày uống 3 lần.
- Chủ trị: Thích dụng với các bệnh nhân xơ cứng gan, ở thời kỳ đầu.

Bài 8: "Hoạt huyết hóa ứ thang"

- Tiểu sinh địa, tử đan sâm, mỗi thứ 15 gam; địa miết trùng, xích thước, đào nhân, mỗi thứ 12 gam, đương qui 10 gam.
- Đem sắc lấy nước uống, ngày 1 thang, uống liền 2-3 tháng.
- Chủ trị: Xơ cứng gan sau khi bị viêm gan nặng

Bác sĩ Ngô Quang Thái

Thuốc quý, rẻ tiền, dễ kiếm để chữa bệnh gan - Cây Chó đẻ răng cưa

(CD)

Những cây thuốc chữa bệnh gan - mật, có tác dụng lợi gan, nhuận mật, giải độc gan, phục hồi chức năng gan như: Chó đẻ răng cưa, Nhân trần, quả Dành dành, Artichaut (ác-ti-sô)... Đó là những cây mọc hoang và được trồng ở nước ta. Chúng quý, rẻ tiền, dễ kiếm; đã cứu chữa nhiều người bệnh thoát khỏi lưới hái tử thần. Dưới đây, xin giới thiệu về: cây Chó đẻ răng cưa.

Tên khác: Cam kiềm, Rút đất, Diệp hoè thái, Lão nha châu, Diệp hạ châu, Trân châu thảo.

Ý nghĩa về tên

Chó đẻ răng cưa: Chó sau khi đẻ thường tìm ăn 1 số cây, trong đó có cây này. Lá mọc trên cành trông như răng cưa.

Rút đất: Cây này vào buổi chiều hoặc khi cất khỏi gốc, lá cụp vào trông rất giống cây rau rút thả nổi trên ao.

Diệp hạ châu: là ngọc dưới lá vì hàng quả dưới lá khi có ánh sáng chiếu vào trông như hạt ngọc. Còn có hàm ý cây này quý như ngọc. Đây là một trong hai đặc điểm giúp cho mọi người (kể cả người mù) nhận biết đúng sai về cây này và phân biệt 2 cây với nhau thông qua xúc giác (tay sờ) và vị giác (lưỡi nếm).

Tên khoa học

Diệp hạ châu ngọt: *Phyllanthus urinaria* L.

Diệp hạ châu đắng: *Phyllanthus amarus* Schum et Thonn. Họ Thầu dầu (EUPHORBIACEAE)

Đặc điểm thực vật

Đặc điểm chung của hai loài Diệp hạ châu: Là cỏ sống hằng năm hoặc nhiều năm. Gốc hoá gỗ. Cây ưa sáng, ưa ẩm nhưng cũng chịu bóng, chịu hạn. Ra hoa kết quả từ tháng 2 đến tháng 12. Hoa quả từ phía dưới lá. Hoa rất nhỏ, cánh trắng, nhị vàng. Trên cây có hoa đực riêng, hoa cái riêng ở cùng một cành. Thân cây nhẵn. Cành mang lá trông rất giống một lá kép lông chim lẻ. Phiến lá nhỏ, thuôn dài, đầu nhọn hay hơi tù.

Đặc điểm riêng:

Điểm dễ nhận nhất: là mùi vị thân, lá. (Dùng lưới nếm sẽ nhận biết được dễ dàng). Ngay lúc cây mới phát triển, cao khoảng 10cm, có 4 cành mang lá đã cho phép ta nếm phân biệt vị đắng hoặc không có vị (gọi là ngọt).

Các đặc điểm khác: như màu thân, màu lá, thứ tự hoa đực, cái trên cành. Số cánh hoa. Màu sắc quả, số hạt mỗi quả: đều khác nhau.

Nơi mọc

Cả hai loại Diệp hạ châu ngọt và đắng đều mọc hoang khắp Bắc, Trung, Nam nước ta. Miền Trung du nhiều Diệp hạ châu ngọt; miền đồng bằng nhiều Diệp hạ châu đắng. Nhiều nơi cả hai loại mọc xen kẽ nhau trên cùng một mảnh đất.

Thường gặp Diệp hạ châu ở ven đường (nhất là đường sắt), bãi cỏ quanh nhà, chân tường, nơi ẩm mát.

Bộ phận dùng

Cắt cây phần trên mặt đất (chừa cành sát gốc để cây tái sinh). Sử dụng toàn cây.

Mùa thu hái

Từ tháng 4-12. Khi phơi dược liệu, hạt già sẽ tách ra khỏi quả, nên thu riêng, phơi khô làm giống

Tác dụng dược lý

Với viêm gan do virus B

- Năm 1988, Blumberg và Thio garajan đã dùng chế phẩm Diệp hạ châu đắng (*Phyllanthus amarus*) điều trị cho 37 bệnh nhân viêm gan do vi rút B. Kết quả sau 3 ngày, có 22 bệnh nhân đạt kết quả tốt (âm tính) và chứng minh Diệp hạ châu đắng có chất ức chế men polymeraza AND của vi rút viêm gan B.

- Năm 1977, một nhóm bác sĩ Việt Nam, khoa Tiêu hoá, Gan, Mật đã sử dụng bài thuốc gia truyền của L/y Trần Xuân Thiện gồm 3 vị là Diệp hạ châu đắng, Xuyên tâm liên, quả Dành dành để điều trị cho những người có kết quả xét nghiệm HBsAg (+). Sau một thời gian điều trị, kết quả xét nghiệm âm tính được coi là khỏi. Tỷ lệ đạt 26/98 bệnh nhân. Ngoài ra, thuốc còn giúp cơ thể người dùng - sản xuất kháng thể chống HBsAg (59/98 người). Liệu điều trị trung bình 4-5 tháng.

- Năm 2002, Nguyễn Bá Kinh và cộng sự đã công bố kết quả nghiên cứu lâm sàng tại Bệnh viện Thanh Nhân (Hà Nội), đã sử dụng chế phẩm LIV/94 (Chó đẻ răng cưa là một trong 3 thành phần của thuốc) điều trị cho các bệnh nhân viêm gan mãn tính trong 2 năm (2001-2002) đạt kết quả tốt. Thuốc có tác dụng làm giảm và sạch HBsAg của bệnh nhân.

Với xơ gan cổ trướng giai đoạn cuối: Bệnh nhân Hoàng Ngọc C, 29 tuổi, vào điều trị tại Khoa Nội - Tiêu hoá của bệnh viện. Sau khi xét nghiệm, kết luận: xơ gan cổ trướng thời kỳ cuối, bệnh viện không có khả năng điều trị, đã khuyên người nhà đưa bệnh nhân về lo "hậu sự". Ở nhà, gia đình đã cho điều trị bằng thuốc Bắc, nhưng bệnh càng xấu đi. Người bệnh không ăn được, khó thở do bụng trướng, tĩnh mạch cổ nổi to, xuất hiện tuần hoàn bàng thị. Bệnh nhân luôn phải ngồi theo tư thế Fowler do ngẹt thở. Nhờ có người mách dùng Diệp hạ châu đắng sao vàng 100g (khoảng 400g tươi) sắc cho bệnh nhân uống trong ngày, sau 7 ngày dùng thuốc, các triệu chứng nói trên thuyên giảm. Bệnh nhân bụng mềm, tĩnh mạch cổ nhỏ lại, ăn ngủ tốt. Tiếp tục dùng thuốc theo liều như trên thêm 221 ngày nữa thì khỏi hẳn.

Một số bài thuốc

Chữa viêm gan do virus: Diệp hạ châu đắng sao khô 20g, sắc nước 3 lần. Trộn chung các nước sắc. Thêm 50g đường, đun sôi cho tan đường. Chia làm 4 lần uống trong ngày. Khi kết quả xét nghiệm HBsAg (-) thì ngừng thuốc.

Chữa xơ gan cổ trướng thể nặng: Diệp hạ châu đắng sao khô 100g sắc nước 3 lần. Trộn chung nước sắc, thêm 150g đường, đun sôi cho tan đường, chia nhiều lần uống trong ngày (thuốc rất đắng), liệu trình 30-40 ngày. Khẩu phần hàng ngày phải hạn chế muối, tăng đạm (thịt, cá, trứng, đậu phụ).

Chữa suy gan (do sốt rét, sán lá, lỵ amip, ứ mật, nhiễm độc):

Diệp hạ châu (ngọt hay đắng) sao khô 20g.

Cam thảo đất sao khô 20g

Sắc nước uống hàng ngày.

Tránh nhầm lẫn: Cây thuốc có tên Chó đẻ còn có cây Chó đẻ hoa vàng là cây Hy thiêm (*Siegesbeckia Orientalis*- Thuộc họ Cúc).

Một trường hợp đáng tiếc: Cuối tháng 01/2002 vừa qua, người nhà một bệnh nhân xơ gan cổ trướng, bệnh viện trả về, đến hỏi tôi thuốc chữa. Tôi đã cho xem cây Diệp hạ châu đắng trồng trong chậu và cắt 1 cành cho về làm mẫu, rồi hướng dẫn liều lượng, cách dùng. Sau đó cả nhà người bệnh đổ đi tìm cây thuốc và đặt mua ở hàng thuốc Nam.

Nhưng tiếc rằng thời gian này, cây Diệp hạ châu mọc hoang đã tàn lụi hết nên không sao mua đủ lượng thuốc cần dùng. 40 ngày sau, bệnh nhân chết. Chuyện này nhắc nhở chúng ta cần quan tâm trồng cây Diệp hạ châu đắng làm thuốc cứu người mắc bệnh gan.

DS. **Trần Xuân Thuyết**_NCTQ số 12